

(que era del c^o de Nogard vora l'Adour, Gers) li féu a saber que a Tarsac (no lluny d'allà, c^o de Riscle) «il y a qqs. années galup désignait l'embarcation d'un passeur». Hi ha encara bearn. *galupe* «embarcation» i *galupè* «marin, ouvrier d'une embarcation» en els 5 *Tros de poesie e de prose a l'usage de las Escoles Primàries, causits* per un poeta gascò de gust popular i de tanta disciplina filològica com Miquieu de Camelat (Pau, 1946), p. 42b.

En fi acaba de completar (i potser complicar) el 10 quadrod semàntic, el fet que *galup* significuï «canal d'irrigation» a la costa Sud de les Landes: *Vielle-St-Girons*, segon l'ALGc iv, 1133.³

En conclusió no podem deixar d'observar que totes 15 aquestes dades es poden aplegar semànticament (qui sap si fins la del nom del peix català, sobre el qual he fet un article en el volum iv, 316), a base de la idea de 'aigua', i del seu derivat *agal* (o *aigal*) «cours d'eau» (PDPF) AQUALÉ. Ara bé això ens donaria, per a tot plegat, una etimologia convincent, tenint en 20 compte que *-uf* (tornat *-up* en gascò, per transformació de la *-f*, passant per *h* aspirada, o sota la influència basca) és un conegut sufix pre-romà dels Pirineus. Tot plegat, doncs, ha de venir de l'*agalup*, o bé l'*acalup*, aquest amb conservació basco-gascona de la sorda 25 *k* en l'oclusiva *q* etimològica. Això donava la impressió d'un femení amb article *la*, al qual s'afegí naturalment la terminació femenina *-e*.

La forma *l'acalupe* gascona, convertida en *calupe*, des de Bordeus i Baiona, devia passar manllevada al 30 francès, convertint-hi la *ca-* en *cha-* per ultracorrecció de la fonètica occitana. I seria des del francès regional de Bordeus i dels ports atlàntics, que el mot passà després, per una banda al castellà, i per l'altra al neerlandès, si bé aquí incorporant-se a l'arrel germànica de *sluipen*.⁴

¹ Vaganay, *RFgn.* xxxii, 29; Schmidt, *BbZRPb.* LIV, 121. — ² Si un it. antiq. *cialupa* (avui *scialuppa* < fr.), emprat per Cirni el 1567, vingués del cast., això anticiparia un poc la data del mot castellà. El port. *chalupa* ja en el S. xvii. — ³ D'una contaminació d'això vindria potser el nom de peix cat. *galub* (cf. n. 4). — ⁴ Schuchardt havia pensat a enllaçar les variants del nom de la *chaloupe* amb la família del nostre (es)clofolla, en la qual es troben formes com *escalopo* (oc.), norm. *élope* i altres. A priori semblava raonable si no fos que l'etimologia d'aquests mots romànics no està pas ben aclarida, i l'explicació que en trobava Schuchardt a base del grec no era gens convincent. En fi hi havia la possibilitat de parentiu amb oc. ant. *caupol*, cat. CÒPOL 'mena de vaixell', provinents d'un *caupulus* d'inscripcions romano-germàniques: un tractament mig savi, amb metàtesi, *caulup > *calup* és hipòtesi possible (reculada de l'accent en occità) però ben atrevida i 55 complicada.

Xalvina (Cròn. del Cerimoniós), V. *javalina*, i *calvina* *Xam*, *xama*, V. *xamar* *Xamada* 'flamarada' val., V. *xalea* *Xamador*, V. *xamar* *Xamadrees*, V. 60

xamedris *Xamal*, V. *semal* *Xamallot*, V. *xamellot* *Xamaneia*, *-ella*, *-era*, V. *xemeneia*

XAMAR, 'engolir el menjar o el beure amb avidesa', 'parlar desgavelladament', dial., de *xam xam*, onomatopeia de la remor confusa de la boca. □ 1.ª doc.: *D*Ag.

«*Xamar* (Calella): xerrar, charlar»; Gna., Gxa. id., i també 'burlar-se' CpTarr., *AlcM*. D'altra banda 'beure amb excés líquids alcohòlics' tort., *BDC* III, 113; mentre que *AlcM* li troba en el Maestr. l'aplicació tant al menjar com al beure, amb matis d'avidesa: «engolir, galdir-se»: en el fons, tot el mateix; i, amb altres obres de la boca, 'xuclar el fum del cigarro', a 5 poblacions d'entre Túrria i Xúquer; i boca endins o boca enfora (xerrar, burlar-se), hi ha també forta analogia; més que més havent-hi pertot el biaix afectiu: 'xerrar', 'burlar-se' són cosa de la boca i llengua, però desenfrenades, engolir líquid o aliment golafrement ho són també.

Totes elles, però, són coses que es fan amb remor bucal o oral, i s'han plasmat lingüísticament a base d'un element imitatiu del so de la boca. El mot primari, expressant-ho directament, el tenim encara, a manera d'interjecció, en sermons de StVicentF, aquí aplicat al mormolar confús, ràpid i empatollat del qui diu oracions, d'esma i en absència del pensament; ho recordo dels vols. de sermons p. p. Sanchis Sivera, i ho tenim a mà en un que sortí en el *Bol. d. l. R. Acad. d. l. Història*: «altre faxot de mals clergues simples, perquè no dien matines ne hores; e si-u fan, *xam-xam*, 'so d'aram', confusament, a: hu e dos!» (vol. LXXXIX, 437).

DERIV. N'hi ha bastants, en tots els quals està a la base la idea d'avidesa, material o ideal. *Xam* mall., 'afecció forta a una cosa, adhesió tenaç a una idea' mall.: espt. aplegat amb *fer* (o *dur*), i sovint amb el possessiu *son*, seu: ja el *D*Ag. recull «allà *feren son xam* y'ls comptes del Gran Capitan» de PAPenya; 40 d'ell també «fer-li --- conversa de *son xam*»; i «--- amb gran *xam* per fer-hi es renou ---» de les *Contarelles* d'AMAlcover; en el qual *xam*=renou reconeixem clarament (si bé substantivant la interj.) el *xam-xam* de StVicentF. És forçar els fets fonètics suposar (com 45 *AlcM*) que aquí hi hagi *xant*, del francesisme i llemosinisme *xantar*=cantar, puix que seria suposar una ultracorrecció del fet de fon. sintàctica mall. *m-d* > *n-d* (o *ms* > *ns*), després del fet *-nt d-* > *-n d-*, ja degut a fon. sint.; i també fóra semàntica rebuscada, i derivació en un medi lingüístic ben allunyat del trobador: aquí hi ha afectivitat popular, res de literatura.

Xama 'canilla' val. S., pròpiament 'aferam de gossos', patolla àvida i a la barreja. +*Xama* que J. M. G. em comunicava d'Alacant (1935) com a nom d'un peix no precisat (són molts els peixos gormands, i també els que xuclen o succionen roques, fustam de barques etc., com les llampreses i morenes). *Xamada* 'allusió agredolça' tarrag. (< 'xerradeta'). *Xamador* 'golafre'. +*Xameta* 'xelfis' o 'sentada de gent que xerra, beu o s'atipa animadament': «pocs dies falten per a les elec-